

La primera reunió de medallistes: medalles catalanes, 1888 - 1891

M. CRUSAFONT I SABATER

Es ben cert que numismàtica i medallística estan estretament vinculades. Efectivament, malgrat que en els seus orígens les medalles i les monedes acompleixin funcions ben diferents, amb el pas dels anys totes s'agermanen ja que acaben essent testimonis i documents històrics encunyats sobre metall.

Podríem fer moltes matisacions: la moneda té una funció econòmica que li dona una altra dimensió, la medalla pot ultrapassar el món oficial i ens dona dades més concretes i variades. Hi ha vegades que moneda i medalla s'arriben a confondre; aquest és el cas de les medalles de proclamació o de les, volgudament ambigües, emissions de la Unió Catalanista del 1900.

En el cas de Catalunya encara és més justificat que els numismàtics eixamplem el nostre camp a la medallística. Perduda la moneda pròpia des del 1714, només reapareix en situacions d'emergència o de guerra, però els seus testimonis són escassos. En compensació, la medallística pren una gran volada, sobretot en els s. XIX i XX.

Però malgrat la seva importància, la nostra medallística segueix essent la germana pobre en els estudis ja que no disposem de cap intent, no ja d'anàlisi, sinó ni tan solament de recopilació o inventari. El treball més seriós fou el de Caruana,¹ que catalogà una gran quantitat de medalles valencianes, però res de semblant ha estat fet ni per Catalunya ni per Mallorca i, menys encara, òbviament, amb un intent de visió de conjunt.

1. Barón de San Petrillo (José Caruana Reig). *Medallero Valenciano*. *Archivo de Arte Valenciano* XXVI (1955), pp. 1-82.

Només disposem d'estudis parcials i esparseos² i podem dir que els únics que han assajat catalogacions sistemàtiques han estat Almirall, Borràs, Botet, Calvó i Datzira, precisament en aquestes mateixes pàgines d'*Acta Numismàtica*.³

LA MEDALLA CATALANA

Quins són els paràmetres de la nostra medallística?

Sens estudis més complets, mal es pot fer una síntesi, però podem assajar de donar les nostres impressions d'acord amb el poc que es coneix.

Podem dir que la medalla catalana comença a l'instant mateix en què el gènere és creat. Alfons el Magnànim, en contacte intens amb els primers passos del Renaixement italià ens deixarà una bona mostra de medalles gravades per Pisano, Pau de Ragussa, Hieremia, etc.⁴

Les medalles d'Alfons IV i altres personatges del seu temps són obra d'artistes italians però ens atanyen, tant pels fets que s'hi commemoren, com per les persones que hi són representades. En realitat, aquesta dependència dels artistes forans es mantindrà durant molts segles.

També la numismàtica i la sigillografia ens acusen una crisi a partir del s. xv. Després d'una brillant època gòtica les terres catalanes no disposen de bons gravadors per als temps del Renaixement. Només cal veure les monedes catalanes, valencianes o mallorquines dels Austries per a poder fer-se càrrec de la degradació en l'art del gravat de metalls.

És per això que només quan es produeixin, a causa de les guerres, incidentals intervencions estrangeres, tirarem un bagatge de medalles que commemorin fets catalans. Així la Guerra dels Segadors (1640-52) i els en-

2. Així F. ALVAREZ-OSORIO en catalogar les medalles del Museu Arqueològic de Madrid (*Catálogo de las medallas de los siglos XV y XVI conservadas en el Museo Arqueológico Nacional*. Madrid 1950) publica alguns exemplars d'Alfons el Magnànim i altres del nostre tema. L'any 1956 la Fàbrica Nacional de Moneda y Timbre organitzà una exposició de medalles a Saragossa i publicà un catàleg molt escuet de participants i aportacions (*Exposición de Medallas del siglo XX*. Zaragoza 1956), que es refereix en exclusiva a medalles del s. xx. L'any 1957 i amb motiu de celebrar-se a Barcelona el *Primer Salón de la Medalla* el Cercle Filatèlic i Numismàtic publicà un llibre monogràfic titulat *Medallas* (Zaragoza 1957) amb 22 treballs sobre la temàtica medallística, contenint nombroses col·laboracions internacionals. Calicó a *Gaceta Numismática*, Almirall a *Acta Numismática* i Gimeno Pascual a *Cuadernos de Numismática* són els autors que més reiteradament tractaren el tema de la medalla i de l'actualitat quant a noves emissions. Aquest darrer autor dóna un bon recull de la bibliografia més actual al *A Survey of Numismatic Research* (Londres 1986, pp. 941-949). A. Herrera feu un acurat catàleg de les medalles de proclamació (*Medallas de proclamaciones y juras de los reyes de España*. Madrid 1882) i en diferents tractats hi podem anar recollint les medalles de temàtica catalana dins conjunts més amplis o enfocats a d'altres objectius. Així, per exemple, trobarem moltes medalles catalanes al *Catálogo de la colección de monedas y medallas de Vidal-Quadras*. Vol. IV. Barcelona 1892.

3. ALMIRALL les medalles de l'Exposició Universal de Barcelona del 1888 (vegeu A.N.II, III i VII) i les dels catalans d'Amèrica (A.N.II). Botet les medalles de Girona fins al s. xix (A.N.IX), Borràs les de l'artista Subirachs (A.N.II) i les del ferrocarril de Mataró (A.N. 14), Calvó les decoracions (A.N.X. i 11), Datzira les emeses pel C.F.N. (A.N.I i A.N. 12).

4. Vid. F. ALVAREZ-OSORIO, *Catálogo...* Op. cit. També A. I. Sambon. «La medaglia di Alfonso I di Aragona». *Bollettino del C. N. Napoletano*, 1936. També: *Un secolo di grande arte nella monetazione di Napoli* (1442-1556). Napoli 1973, etc.

frontaments subsegüents ens donarà un nombrós grup de medalles franceses i la Guerra de Successió (1705-1714) aportarà també magnífiques medalles fetes a Àustria, França o Anglaterra. Cal destacar entres aquestes darreres les medalles austríaques de l'Arxiduc, commemorant fets d'armes a Barcelona, Lleida, Cardona, etc.⁵

Fora d'aquestes ocasions rarament es fan medalles. Els únics esdeveniments que les fan produir de forma regular són les proclamacions dels nous reis, sobretot a partir de Ferran VI (1746-1759).⁶

En plantejar-nos l'estudi de la medallística catalana algú proposà de menystenir la de temàtica religiosa. Això seria un greu error ja que aquesta serà gairebé en exclusiva l'única font de medalles commemoratives fetes a les terres catalanes i per artistes del país al llarg dels segles XVI a XVIII i encara una bona part del XIX. El nostre problema serà de saber entendre aquestes peces ja que moltes d'elles no són datades i només un coneixement molt profund del context, de l'art i de la història ens permetrà de situar-les cronològicament.

Si analitzem, per exemple, el cas valencià (l'únic estudiat) trobarem que després del grup d'influència italiana que ja hem comentat no trobarem altra medallística que la religiosa al llarg dels segles XVII i XVIII en companyia de les proclamacions que allà s'inicien amb Carles III. Les úniques excepcions són la medalla de la Universitat del 1748 i les dues de la Societat d'Amics del País, la fundacional del 1748 i una altra no datada que Caruana dedueix que és del 1789.⁷

Pel que fa a Catalunya i a part el grup religiós, la medalla no reial més antiga que coneixem és la del 1821, feta amb motiu de l'ajuda de metges francesos en la pesta declarada a Barcelona en aquesta data.⁸ Però encara aquesta medalla és gravada per un artista francès. Haurem d'esperar el 1841 amb la medalla del gas de Barcelona per a trobar una mostra de medalla datada i feta íntegrament aquí i gravada per artistes del país. Fou la seca de Barcelona, en funcionament des del 1836, la que propicià la represa d'una medallística pròpia i feta per gravadors experts. L'any 1847 el seu assajador Paradaltas publicava no menys de quinze medalles fetes a la seca per encàrrec de diferents corporacions i entitats.⁹

A partir de mitjans del s. XIX la medalla comença a fer-se més freqüent. L'any 1848 es baten les que commemoren el ferrocarril de Mataró.¹⁰ i en coneixem una altra de barcelonina, de caràcter maçònic, del 1855.¹¹ El 1860 es féu la sèrie de la guerra d'Àfrica, amb les belles medalles de Prim

5. G. van LOON. *Histoire métallique des XVII provinces des Pays Bas*. La Haye 1732, 1736, 1737.

6. Vegeu A. HERRERA. *Medallas de proclamación...* Op. cit.

7. Vid. *Medallero valenciano...* Op. cit.

8. La publica Vidal-Quadras al seu *Catálogo* citat amb el núm. 14.226. El seu exemplar és d'aram, però també n'hi ha d'argent.

9. F. PARADALTAS Y PINTÓ. *Tratado de Monedas*. Barcelona 1847.

10. La descriu Vidal-Quadras, núm. 14.306. A la col·lecció de Banca Catalana hi ha un exemplar d'or d'aquesta medalla. També hi fa referència J. Amorós a l'opuscle *Medallas de los acontecimientos, instituciones y personajes españoles*. Barcelona 1958.

11. La varem publicar a l'opuscle que es feu amb motiu de l'exposició medallística del Museu de Sabadell titulat *El ressorgiment de la Nació Catalana, resultat d'un esforç col·lectiu*. Sabadell 1982.

i O'Donell i és en aquesta data que trobem la primera medalla mallorquina no real datada, sempre, es clar, segons les nostres dades actuals. Es tracta de la commemoració d'una exposició organitzada per la Diputació Provincial.

L'any 1848 Bernat Castells adquireix l'antiga botiga d'efectes militars de Closas, on ell mateix actuava com a encarregat i li dona un gran impuls. Als primers anys Castells ha d'importar de París les condecoracions que li demanen, però aviat el volum de comandes li permet d'equipar-se i fabricar-ne ell mateix.¹² Aquest serà un altre factor important per el desenvolupament de la medallística, que a les darreres dècades del s. XIX es fa ja abundant. L'esclat medallístic que es produeix entorn de l'Exposició del 1888 serà possible per les bases que s'han anat creant.

Entrem ara a l'etapa d'or de la medallística catalana que cobreix el tombant del segle. Tindrem una variadíssima producció modernista, en general d'una execució excellent. Artistes com Josep Llimona, Francesc Cuixart o Eusebi Arnau dissenyen i graven magnífiques medalles que són executades amb mitjans tècnics adients als tallers que s'han anat creant. Després de Castells sorgiren: Feu, Gelabert, Vallmitjana i altres. Molts artistes i orfèvres dediquen atenció a la medallística. Masriera, Gargallo i molts altres, graven medalles de gran qualitat, que vers l'any 1910 tomba a l'estètica noucentista.

Cap als anys vint, producció i qualitat comencen a aflacar. Un motiu tan estimulante com l'exposició del 1929 dona poques medalles i de qualitat artística molt inferior que les del 1888.

A València, a un s. XIX ric en medalles d'una gran qualitat succeeix en tombar el segle la producció modernista d'un nivell artístic molt desigual. Castells assoleix d'introduir-se a València i a Mallorca on grava nombroses medalles amb artistes propis o autòctons. Poc sabem de la medalla mallorquina, que no sembla, però, tenir un gran desenvolupament. Pel que fa a la Catalunya Nord, tot sembla indicar una absoluta dependència estètica i productiva dels grans centres francesos. Malgrat els intents del grup d'intellectuals perpinyanesos (Puig, Massot, Pams, etc.), mai arriben a desenvolupar-se ni tan sols d'un signe tan primari com la llengua francesa. «Catalane» diu la medalla que fa gravar Josep Puig amb la figura de la seva mare.¹³

La crisi medallística iniciada els anys vint s'agreuja, no cal dir-ho, amb la guerra i la post-guerra. Resta alguna individualitat, però mai més hi haurà la florida d'aquell esplendorós tombant de segle.

Vers els anys 50, la temàtica i la llengua catalanes es van anar obrint pas. Artistes com F. Marés i F. Calicó produïen excel·lents medalles que editaven tallers de llarga tradició com Vallmitjana i més endavant la mateixa casa Calicó. Als darrers temps hem d'assenyalar la magnífica i ja nombrosa producció medallística del conegut escultor J. M. Subirachs.

Des de la post-guerra apareixerà, però, un fenomen nou: la medallística purament comercial, d'inversió o de cara al colleccionisme, que no sol

12. Manuscrits inèdits de Bernat Castells.

13. Vid. *Musée Numismatique Joseph Puig*. Perpinyà 1958.

commemorar pròpiament un fet concret. Medalles d'or amb una orientació clarament especulativa i emissions per temes de cara al col·leccionista que, massa sovint, ni tenen cap nivell artístic ni compleixen les més elementals condicions d'una medalla. Lloc, data d'emissió o llur motivació són dades que, incomprensiblement, poden mancar.

Moltes d'aquestes medalles, després d'algun tomb aniran a raure novament al gresol. Les que restin no diran res de bo del nostre moment medallístic. Es per això que el col·leccionista farà be de salvar de l'oblit i la destrucció els exemplars millors i els que tinguin més sentit com a medalla efectivament commemorativa.

Pel que fa a la producció, el centre principal ha estat sempre Barcelona, seguit de lluny per València. Igualment la temàtica barcelonina és, a molta distància, la més reiterada. Sobre una mostra prou àmplia de medalles del Països Catalans, més del 70 % correspon a medalles de tema barceloní, vers un 15 % de temes referents a València ciutat i una resta, que supera poc el 10 % correspon a medalles d'altres localitats. Feta generalment en sèries molt curtes, la medalla commemorativa ja és rara, però la que es refereix a temes locals ho és encara molt més.

LES REUNIONS DE MEDALLISTES

Les línies anteriors, tan plenes de llacunes filles dels nostres desconeixements, són suficients, crec, per a fer-nos veure la importància de la medallística catalana. Si parlem de quantitats, pensem que Almirall arribà a reunir 92 medalles¹⁴ referents només a l'Exposició del 1888 i que encara en l'aplec que presentaren n'hi podrem afegir algunes més. De la significació històrica i del seu paper de suplència en el període tan transcendental de què ens pot informar ja n'hem parlat més amunt.

Mancava però la persona que pogués destinar temps suficient per a fer un aplec o un estudi ampli. Projectes massa ambiciosos restaren llargament en suspens. Finalment, la dispersió d'una important col·lecció ens decidí a no posposar cap mitjà per a iniciar quant menys un aplec d'exemplars. Feia temps que parlàvem d'aquest tema amb els amics Jordi Comella i Ramon Borràs i acordàrem, finalment d'endegar un programa possibilista: reunir-nos un cop l'any les persones interessades en el tema i tothom que s'hi volgués sumar, aportant els exemplars d'una determinada temàtica i obtenir en la mateixa reunió fotografies i dades. Un de nosaltres, per torn s'ocuparia de redactar l'inventari, que publicariem a *Acta Numismàtica*. Tant la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, com la Associació Numismàtica Espanyola acolliren favorablement la proposta i aquesta darrera hostatjà la reunió que organitzava la S.C.E.N. dins la IX *Semana Numismàtica*. Es creà una comissió formada per A. M. Balaguer, R. Borràs, J. Casas, J. Comella, M. Crusafont, J. Pellicer, J. Vilaret i L. Vi-

14. En realitat tingué també en consideració getons, insígnies i objectes molt més discutibles com capses o plaques de propaganda de medalles, la qual cosa, però, no desdiiu de la importància de l'aplec sinó que confirma la seva minuciositat.

llaronga. El coordinador fou el sotasignat. En una reunió prèvia acordàrem d'iniciar l'estudi amb l'any 1888, tot completant l'aplec d'Almirall i anar seguint amb els anys següents: 1889-1891 per al primer any, 1892-3 el segon i així successivament.

Efectivament, semblava més planer d'iniciar el recull dins una època rica en medalles que no pas en els inicis, amb la medallística del s. xv que només trobaríem en els museus.

També definirem el tema de la següent manera: «Medalles commemoratives emeses als Països Catalans o en altres llocs, però de temàtica catalana». Aquesta delimitació del camp no deixa d'incloure alguna ambigüïtat, però ens semblà suficient de cara a un senzill recull d'exemplars. També definirem les característiques que idealment havíem de procurar d'obtenir de cada medalla: pes, diàmetre, metall, artista, fabricant, entitat emissora, lloc d'emissió, any, motivació de l'emissió i, si era possible, tiratge per metall i bibliografia. Aquestes dades, acompanyades de la descripció donaven una base més que suficient per a un estudi ulterior. També acordàrem de convocar, no tan sols els col·leccionistes sinó també els Museus, els quals podien aportar fitxes de medalles, ja que les mateixes medalles difícilment les podrien desplaçar de l'institució corresponent. Això feia més necessària la definició de les característiques a recollir.

Certament aquest recull de dades no sempre és possible, però el fet de relacionar-les ofereix una pauta per a no oblidar-ne cap de les que és possible d'obtenir.

Era clar per a tots que amb aquesta iniciativa no resolíem pas l'estudi que la medallística catalana demana, però començàvem a caminar per a fer-lo possible. La gran raresa de les medalles fa que sigui molt difícil un aplec sistemàtic sens recórrer el màxim nombre de col·leccions i es clar que la publicació d'un sector tancat podia propiciar la comunicació dels exemplars que manquessin.

Aquesta iniciativa no volia tampoc, ben al contrari, substituir els projectes personals de ningú. Tots esperem que l'acurat recull de medalles de personatges catalans que va fent Jordi Comella surti un dia a la llum i per la nostra part, ja fa temps que apleguem dades per a presentar la medallística catalana del s. XVIII.

Es intenció de la S.C.E.N. de repetir anualment la convocatòria, tot definint l'espai cronològic escollit. Des d'aquí fem també una crida a la participació.

I REUNIO DE MEDALLISTES. CRONOLOGIA: 1888-1891

Tal com era previst, la *I Reunió de Medallistes* es féu el dia 3 de març de 1986 als locals de la A.N.E. amb la temàtica i espai cronològic abans indicat.

Fou una agradable ocasió d'intercanvi i de trobada i els resultats ben engrescadors. S'aportaren més de setanta medalles, de les quals 46 dins

de la temàtica i espai cronològic i les altres passaren a arxiu per al moment adient.¹⁵

Participaren d'una manera particularment activa A. M. Balaguer, J. Casas, J. Comella, J. Culler, J. M. Leyda, R. Martí Cot, J. Pellicer, J. Trenard, J. Vilaret, L. Villaronga i M. Crusafont i en el transcurs de la reunió es pesaren i fotografiaren tots els exemplars. Cal assenyalar que foren poques les reiteracions, la qual cosa confirma la raresa dels exemplars.

Unes setmanes més tard, es reuní novament la comissió i acordà de mantenir la primitiva idea de donar a la segona convocatòria l'espai cronològic 1892-93 i les addicions al període 1888-1891. Es decidí, també, que la redacció i inventari dels resultats del 1986 els realitzés el sotasignat.

INVENTARI DE LES MEDALLES 1888-1891

A la primera làmina hi podem veure les medalles designades amb A i B, respectivament de les col·leccions Trenard i Culler. Aparentment són una variant de la que publicà Almirall a *Acta Numismàtica* VI, núm. 4, ja que aquella la descriu amb la data *Deseembre 1888* i en els dos exemplars d'ara consta clarament 21 OCTUBRE 1888. Hem pogut estudiar diferents exemplars d'aquesta medalla i en tots consta aquesta darrera data. Reexaminat l'exemplar publicat per Almirall creiem llegir-hi igualment aquesta data, per bé que la fotografia és poc fidel. Creiem, doncs, que la data veritable és a totes les medalles la de 21 d'octubre i que la lectura *deseembre* fou errònia.

Medalla 1

Getó propagandístic amb el tema de les medalles de premi del 1888 i, per tant, probablement encunyat en aquesta data.

A/ PLATERIA.JOYERIA.RELOJERIA. (flor). Efigies a l'esquerra i superposades parcialment del rei i la reina regent.

R/ AGUSTIN.VALENTI (flor) BARCELONA. Horitzontalment: FERNANDO VII i a sota; 49 (és a dir, l'adreça). En el camp petits ornaments vegetals.

P: 4,9 grams Ø = 22,5 mm metall: Llautó Col. Trenard.

Medalla 2

Porta a dalt una anella soldada.

A/ Vista de l'edifici de l'hotel i a l'exerg: HOTEL INTERN.^L

R/ EXPOSICION UNIVERSAL (flor) En el camp i en tres línies: (flor) /BARCELONA/1888

P: 5,8 grams Ø = 23,7 mm Llautó Col. part.

15. Alguns col·leccionistes preferiren d'aportar també altres medalles fora de la cronologia a fi d'avançar el recull documental. La diferència entre els 36 exemplars catalogats (cal tenir present que per error a les làmines hi ha un 10A i un 10B que incrementen en dos la xifra de la darrera medalla) i els 46 relacionats ens dona el nombre de les reiteracions, entre les quals les medalles A i B que comentarem.

Medalla 3

- A/ (estrella) REAL CLUB NAUTICO (estrella) BARCELONA. Armes borbòniques sobre símbols mariners
 R/ REGATAS SETIEMBRE 1888 En el camp: (estrella) /INTERNACIONALES/ (estrella)
 P: 17,7 grams Ø: 30,6 AR Col. part.

Medalla 4

- A/ (estrella) ESCUELA PUBLICA MUNICIPAL DE MUSICA DE BARCELONA (estrella). Armes de Barcelona en cairó coronades i superades de rat-penat.
 R/ (estrella) PREMIO AL MERITO Y A LA APLICACION (estrella). Lira superada d'astre radiant i ornaments vegetals amb una cartela damunt que porta la inscripció: CURSO DE 1887 A 1888.
 P: 44,2 grams Ø: 42,7 mm AE Col. part.

Medalla 5

- A/ EXMO. SR. D. TRINITARIO RUIZ Y CAPDEPÓN, MINISTRO DE ULTRAMAR. Efigie a dreta i a sota: A. CARRASCO FECIT
 R/ AL ILUSTRE HIJO DE ORIHUELA EN SU ELEVACION A LOS CONSEJOS DE LA CORONA. Armes ornades i coronades d'Oriola. A la cinta que lliga els ornaments vegetals: 14 DE JUNIO 1888.
 P: 121,3 grams Ø: 68 mm AE Col. part.
 Probablement commemora el nomenament de ministre d'Ultramar, obtingut per Ruiz i Capdepon en aquesta data.

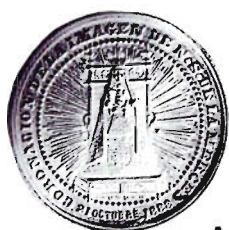
Medalla 6

- Ovalada, amb orella o anell superior, foradat.
 A/ HERMANDAD DE S-^{TA} LUCIA. Figura de front de la santa sobre pedestal
 R/ AUSILIADORA ULLDECONENSE 1888
 P: 6,15 grams mides: 31 (amb anella) i 26 mm AR Col. part.

Medalla 7

- Ovalada, amb anell superior, foradat.
 A/ SS-^{MO}-CRISTO DEL.CALV.ARIO.CONSUETO DE GATA. Figura del Crucificat de front. Als peus una calavera i dues tibies. Sota els braços de la creu el sol i la lluna. Darrera un paisatge amb xiprers i ermita.
 R/ TEN PIEDAD DE NOSOTROS Y DE TODA LA COMARCA. 1888. Monograma coronat de Maria.
 P: 9,45 grams mides: 40 i 30 mm Llautó argentat Col. part.
 Gata és municipi de la Marina Alta, al País Valencià.

1888

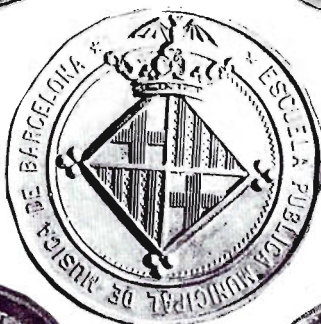
A

B

1

4

2

6

3

3

6

7

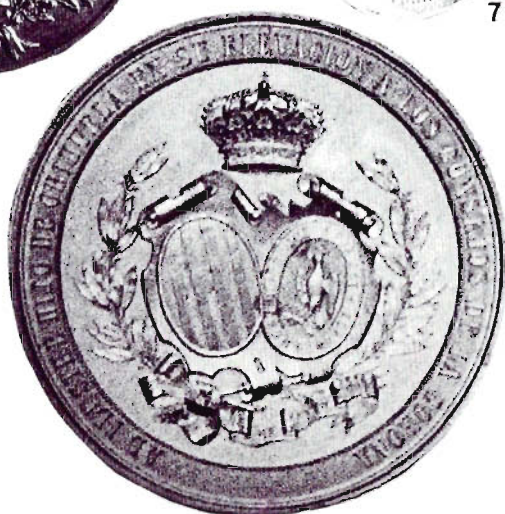
4

7

5

Medalla 8

Foradada a la part superior.

A/ +CON PRIVILEGIÓ.J.CASA+BARCELONA. Figura amb barret de front i asseguda sobre uns objectes circulars. A sota: MOLAS 8.

R/ Sense llegenda marginal. En el camp: PABLO MUNELLS/PANSI.C 8º3º/BARCELONA/1889

P: 2,1 grams Ø: 18 mm AR Col. Cullerell.

Medalla 9

Foradada a la part inferior.

A/ Com l'anterior.

R/ (estrella) HOSPITAL DE STA. CRUZ. En el camp estrella voltada de: FALLECIO JUNIO 1889 BARCELO/NA disposat de manera irregular

P: 1,6 grams Ø: 18 mm AR Col. Cullerell.

Aquesta peça i l'anterior semblen més aviat getons. La seva funció ens és desconeguda.

Medalla 10

A/ RECUERDO.DE.LA. — .INAUGURACION.DEL.GAS. Gasòmetre sota d'astre radiant. A l'exerg les armes de l'Arboç (Baix Penedès). A la línia de l'exerg, amb lletres molt petites: BARCELONA-I.SANS.F.

R/ Sense llegenda marginal. Al camp: LA /EMPRESA/AL(acostat de línies rectes)/MAGNIFICO AYNTAMIENTO/(ornaments)/ARBOS 15 JUNIO/1889/(petits ornaments vegetals).

P: 15,97 grams Ø: 29,6 mm AE Col. part.

Medalla 10A

A/ .EXPOSICIO.UNIVERSAL.HUMORISTICA.A l'exerg: 1889 i a sota J. MORATÓ. Figura grotesca de guerrer i a l'armadura: NIU GUERRER.

R/ GATZARA-GRESCA-ALEGRIA-EMPENTAS. Niu dins un cercle, coronat i amb ocells de paper als costat i sota. Tot dins un cairó.

P: 7,6 grams Ø: 29,5 mm metall blanc Col. Cullerell.

Medalla 10B

Amb anell superior foradat.

A/ i R/ com l'anterior.

P: 13,8 grams Ø: 29,5 mm llautó argentat Col. Cullerell.

Aquestes dues medalles són variants de revers de la que publicà Almirall a la II Addenda a les medalles de l'Exposició de 1888 amb el núm. 92 (vid. *Acta Numismàtica* VII).

1889

10 A

8

9

10 B

10

12

11

13

14

14

Medalla 11

- A/ JUNTA DE LAS ESCUELAS DE ARTESANOS, DE VALENCIA. A l'exerg: J. PONCE. Figura allegòrica amb diverssos símbols i les armes de València als peus acollint, com un mestre, un nen-alumne.
- R/ Sense llegenda marginal. En el camp: LAS/ESCUELAS DE ARTESANOS/DE/VALENCIA/AL CONMEMORAR/EL/XX ANIVERSARIO /DE SU INAUGURACION/ 13 MARZO 1889
- P: 41,2 Ø: 47 mm llautó Col. part.

Medalla 12

- A/ Sense llegenda. Testa de Crist, de front, sobre fons de creu i orla amb quatre àngels. Baix: S. y C. — CASTELLS.
- R/ (estrella) ALICANTE A LA SS-^{MA} FAZ EN EL 41 CENTENARIO (estrella) AÑO 1889. Armes d'Alacant coronades i voltades del collar del Tussó d'or.
- P: 24 grams Ø: 38mm AR Col. Leyda.

Medalla 13

- Com l'anterior, però de llautó.
- P: 20,4 grams Ø: 38 mm AE Col. Trenard.

Medalla 14

- Amb anell superior foradat.
- A/ (estrella) EXMO AYUNTAMIENTO CONST-^L DE (estrella) VALENCIA. Armes de València coronades i cimades de rat-penat.
- R/ AÑO 1889. Al camp: PREMIO/A LA / APLICACION voltat de llorer
- P: 8,25 Ø: 28,6 mm (sens anella) llautó Col. part.

Medalla 15

- A/ REPUBLIQUE FRANCAISE. Figura allegòrica llorejada a l'esquerra. A l'exerg àngel tocant trompeta i davant d'ell cinta amb: LIBERTE.
- Burinat a la part dreta de l'exerg: L-^S BOTTEE.
- R/ (flor) EXPOSITION INDUSTRIELLE DE 1890 (flor) PERPIGNAN. Làpida ornada de vegetals, probablement destinada a gravar-hi amb burí el nom del guardonat. A la dreta: «LE MÉDAILLIER»/EDIT
- P: 53,95 grams Ø: 50 mm AE argentat Col. part.

Medalla 16

- Incusa de forma irregular, amb anella.
- A/ AYUNTO Y JUNTA 1ª ENSZA GRACIA. Armes de Gràcia amb 1890 a dalt i A LA APLICACION a baix, coronades.
- P: 3,1 grams mides: 34 i 28 mm (extremes, sens anella) AR Col. Culler.

1890

15

16

15

18

17

18

1891

19

20

19

Medalla 17

- A/ (flor) ACADEMIA DE CORTE (flor) RAMBLA FLORES.7.4º. Al camp: METODO/JOVANI ornament vegetal.
 R/ (flor) PRIVILEGIO DE INVENCION (flor) 1890. En el camp: EN/CURVAS/PARA LOS/SASTRES/ (petit ornament)
 Es tracta, en aquest cas, d'un getó de caràcter propagandístic.
 P: 5,2 grams Ø: 27,7 mm llautó Col. Cullerell.

Medalla 18

- Amb corona i anella de AE.
 A/ (estrella) EL EXCMO AYUNTAMIENTO CONSTITUCIONAL DE VALENCIA (estrella) 1890. Armes de València en cairó i llorejades.
 R/ (estrella) INVASION COLERICA (estrella) 1890. Placa ornada amb: PREMIO/A LA ABNEGACION
 P: 25 grams Ø: 38 mm AE Col. part.
 Bé que no consta a la medalla, fou obrada per Castells.

Medalla 19

- Ovalada i amb anella.
 A/ COFRADIA DE S.BER-NARDO M. ALCIRA. El sant, nimbat i sobre pedestal, de front. Al pedestal, petit escudet coronat entre F-F.
 R/ SANTAS Vv-Y Mm MARIA — Y GRACIA AÑO 1891. Les dues santes, nimbades i amb palma, de front i sobre pedestals.
 P: 15,25 grams r ides: 43 (amb anella) i 33 mm Llautó argentat Col. part.

Medalla 20

- A/ Sense llegenda marginal. Anyell (Agnus Dei) sobre missal i el camp ple d'estels.
 R/ Sense llegenda marginal. En el camp: (estrella)/RECUERDO/DE LA/PRIMERA MISA CANTADA/POR EL/ P^{BRO}---D. FRAN^{CO}--DE P. ROIG Y SERRA/EN LA IGLASIA PARROQUIAL/DE S^{TA}-- MARIA DE MARTORELL/EL DOMINGO 31 MAYO 1891/PADRINOS/D. MANUEL MARQUES Y BOLET/D. ANA BONASTRE DE MARQUES/(estrella)
 P: 22,4 grams Ø: 37 mm AE Col. Cullerell

Medalla 21

- Ovalada i amb anella.
 A/ S. PASCUAL BAILON (flor) VILLARREAL. El sant agenollat davant una custòdia radiant.
 R/ Sense llegenda marginal. En el camp: 2ºCENTº/DE LA/CANONIZACION/DE/Sⁿ. PASCUAL/BAILON/AÑO 1891.
 P: 1,2 grams mides: 24 (anella) i 17 mm Llautó Col. part.
 Vila-Real és un municipi de la Plana Baixa al País Valencià.

1891

26

21

22

26

24

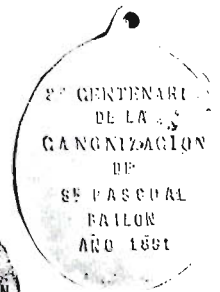
25

23

23

24

27

27

Medalla 22

Exactament igual que l'anterior, però de diferent encuny.

P: 1,2 grams mides: 24 (anella) i 17 mm. Llautó Col. part.

Medalla 23

Semblant a les dues anteriors, però de dibuix més detallat i amb l'afegit d'un àngel damunt un núvol que porta la custòdia.

P: 4 grams mides: 30 (anella) i 22 mm Llautó Col. part.

Medalla 24

Com l'anterior, més gran.

P: 10,3 grams mides: 40 (anella) i 30,5 mm Llautó Col. part.

Medalla 25

A/ EXPOSICION MERCANTIL INDUSTRIAL Y AGRICOLA. Figura al·legòrica amb trompeta i llorer davant símbols de les labors exposades. A l'exerg 1891.

R/ CIRCULO MERCANTIL E INDUSTRIAL-TORTOSA. Armes de Tortosa coronades i llorejades.

P: 211,7 grams Ø: 79 mm. metall daurat Col. Cullerell.

Medalla 26

Tipus condecoració, amb anella i cinta.

A/ Sense llegendes. Armes catalanes en cairó, coronades i llorejades

R/ (flor) FOMENT DE LA AGRICULTURA (flor) BADALONA. En el camp: CONCURS/VITI-VINICOLA/DE/1891

P: 11,6 grams (amb cinta) Ø: 30 mm. AE daurada Col. Cullerell.

Bé que la medalla no ho diu, és obra del taller de Castells, que aprofità l'encuny d'anvers de la medalla del 1880 que commemorava el Primer Congrés Catalanista.¹⁶

Medalla 27

Tipus condecoració, amb anella, cinta i passador. Ovalada.

A/ AYUNTAMIENTO CONST^L DE LA CIUDAD DE REUS. Armes de Reus coronades i llorejades amb una àliga bicèfala a sota que te damunt el pit un escut amb una creueta equilateral. Baix, a l'esquerra: F.R.

R/ (estrella) CARRERAS DE VELOCIPEDOS (estrella) AÑO 1891. Astre radiant i a sota una roda alada.

P: 14,5 grams (conjunt) mides: 34 i 29,5 mm AE Col. part.

16. Publicada a *El ressorgiment...* Op. cit.

1891

28

29

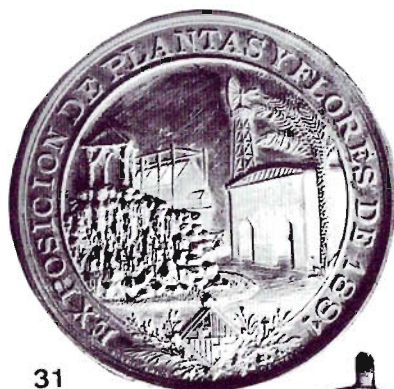
28

30

30

31

32

31

34

33

33

34

Medalla 28

Es exactament igual que la núm. 4 però variant la data de la cartela del revers, que ara és: CURSO 1890 A 1891. És probable que existeixin també les dels cursos intermedis.

P: 44 grams Ø: 42,7 mm AE Col. part.

Medalla 29

A/ Màquina fotogràfica sobre trípode i, a terra, diferents accessoris de fotografia, dins orla vegetal i una altra de petits ornaments curvilinis que conté dues carteles laterals amb les mencions ARTE y CIENCIA i una de gran a baix amb A. TORIJA, probablement un guanyador de premi a la mostra.

R/ SOCIEDAD FOTOGRAFICA ESPAÑOLA-BARCELONA. Al camp: EXPOSICION/1891

P: 37,2 grams Ø: 45 mm metall daurat Col. part.

Medalla 30

A/ INSTITUTO AGRICOLA CATALAN DE SAN ISIDRO (estrella). Rusc i al darrera diferents instruments agrícoles. Sota l'estrella: POMAR F

R/ Sense llegenda marginal. En el camp: REUNION (curvilini)/AGRICOLA/DE/TARRASA/1891, llorejat. Sota la data: J.M.R.

P: 44,3 grams Ø: 47 mm AE Col. part.

Medalla 31

A/ EXPOSICION DE PLANTAS Y FLORES DE 1891. Jardí amb hivernador, molí de vent, etc. A sota armes de Barcelona i SALA Y CAMATS-CASTELLS.

R/ Orla de roses. En el camp: SOCIEDAD CATALANA (curvilini)/DE/HORTICULTURA/(ornament)/BARCELONA/(estrella).

P: 54 grams Ø: 50 mm AE daurat Col. part.

Medalla 32

Amb pom i anella.

A/ CLAUSURA 1ª EXPOSICION (estrella) BARCELONA (estrella). En el camp: DE/BELLAS-ARTES/(ornament).

R/ (Ornament)KERMESSE(ornament) 1891. Paleta de pintor i pinzells.

P: 9,8 grams Ø: 29,5 mm AR Col. Culler.

Medalla 33

Amb anella.

A/ REAL CLUB NAUTICO (estrella) BARCELONA (estrella). Armes borbòniques de l'Estat espanyol sobre símbols nàutics.

R/ REGATAS 1891. En el camp astre radiant i a sota NACIONALES/
(ornament)

P: 8,5 grams Ø: 30 mm metall (calamina?) Col. Cullell.

Medalla 34

Com l'anterior però de diferent metall.

P: 11,9 grams Ø: 30 mm metall daurat Col. Cullell.